

תגובות

אייקידו אינה אומנות לחימה פציפיסטית (תגובה למאמרה של בר-און כהן בחוברת יא[1])

אמנון צחובי*

אומנות האייקידו נועדה לתת כלים ללוחם במאבקו לחיים ולמוות. ואושיבה מורה, הידוע בכינויו אוֹסֶנסִי, הגה ופיתח את האייקידו כאומנות לחימה המבוססת על עושר רב של אומנויות לחימה שקדמו לה. את האייקידו מאפיינות טכניקות המבוססות על תנועות מעגליות ורכות. כמי שמתאמן באייקידו זה שנים רבות, שמחתי לקבל את מאמרה של ד"ר בר-און כהן (2009), אך ליקויים אחדים שזיהיתי במהלך הקריאה השביתו את השמחה. המאמר לוקה בשני היבטים מרכזיים: בהתייחסו לאייקידו כאל אומנות פציפיסטית ובהחלת מסקנות מתצפיות בדוג'ו אחד על התורה כולה.

ראשית, אבקש להתייחס לטיעון העוסק בפציפיות ובעיקר לציטוט הבא: "כמו באומנויות לחימה אחרות, גם באייקידו היעילות בקרב חשובה [...] אין להשיג את הניצחון היעיל בקרב בכל מחיר, והקרב צריך להסתיים בלא נפגעים" (שם, עמ' 118). למקרא ציטוט כזה קשה להעלות על הדעת שאומנות האייקידו נועדה לתת כלים ללוחם בבואו להגן על חייו, לעתים במחיר של מות היריב. הציטוט מעלה דימוי שבו שני היריבים חולקים לכאורה צד אחד ומפוזזים בהרמוניה כאילו אין מדובר כאן בהתקדמות לקראת רגע דרמטי של הכרעה. ככל הנראה, מראית העין של האימון, שבו מנסים לשמור על שלמות גופו של היריב, עלולה להטעות. אך לטעמי אין בכך כדי לגרוע ממטרת האימון, שהיא להכשיר אדם ללוחמה חסרת פשרות בתוקף.

לביסוס טענותיי אפנה לכתביהם של תלמידי הבכירים של אוֹסֶנסִי. כפי שמקובל במסורת היפנית, כל מורה מוקף חבורה קטנה של אנשים שנבחרו בקפידה, בעלי מעמד הקרוי אוֹצִידֶשִי, העומדים לשירותו ביום ובלילה. צי'בה סנסיי למשל, שלכתביו אדרש בהמשך הדברים, היה נוהג לישון מעבר לדלת חדר השינה של אוֹסֶנסִי, לפתוח לו את הדלת ולשרתו בכל שעה. תלמידים אלה, בהם גם טמורה סנסיי, הכירו את אוֹסֶנסִי, את אומנותו ואת משנתו באופן המעמיק והאינטימי ביותר, והם נחשבים היום לבכירים שבמורי האייקידו. בריאיון שנערך עם טמורה סנסיי (Tamura, unknown a) התבקש הלה להגיב לטענה הבאה: "כשמומחה לאייקידו מתאמן, נראה כאילו הוא אינו מתאמן להביס את היריב. תנועותיו מעוגלות וגופו נראה תמיד נינוח". תשובתו של טמורה סנסיי הייתה: "ואף על פי

* בית הספר למדעי ההתנהגות, המכללה האקדמית של תל אביב יפו
1 כל התרגומים שלי, א"צ.

כן, יש לומר שבזמן קרב אין ספק שמומחה האייקידו ישאף לנצח". במאמר אחר (Tamura, unknown b) מציינת טמורה סנסיי בפירושה שהאייקידואיסט מוכן להרוג בכל רגע אם יהיה צורך בכך. שלמות גופו קודמת תמיד לשלום יריבו, ולכן סכנה לשלמות הגוף עשויה להביא אותו להרוג את יריבו ללא היסוס.

אני מתרשם שד"ר בראון כהן לא השכילה להבין נקודה זו, וכדי לרכך מעט את ביקורתתי אציין שגם אחרים לפניה הלכו שבי אחר דמותו של "הזקן המואר אוהב השלום", כפי שתיאר זאת צ'יבה סנסיי (Chiba, 2007). ואין אדם מתאים מצ'יבה סנסיי, כמי שמחזיק ברשותו את יומניו של אריסנסיי, להפנות את תשומת הלב לליקוי בהבנת משנתו של רבו. הרב הזה אכן חתר לשלום ולאחווה, אך הכין עצמו בכל עת למצב שבו ייאלץ לפגוע באויבו. "אף שאין לי ידיעה בדבר העמדה של רוב האנשים (בעיקר אלה הקשורים לאייקידו)", כותב צ'יבה סנסיי במקום אחר, "יש לדעת שאומנות הלחימה מתקיימת בסמיכות (גב אל גב) עם המוות" (Chiba, 1985).

למקרא המאמר אני מתרשם שד"ר בראון כהן לא נחשפה אלא לסוג מסוים של אייקידו, המשולל זיקה של ממש למורים שציטטתי לעיל. והרי פועלים כיום בישראל עשרות רבות של מקומות אימון, ורק למעטים מהם יש קשר לאריסנסיי ולתלמידיו הממשיכים את דרכו. כמי שאמונה על כשלים אפשריים בעבודת מחקר מסוג זה, מוטל היה על המחברת לבדוק ולחזור ולבדוק האם וכיצד מייצג המקום שבו בחרה לערוך את תצפיותיה עולם כלשהו שנמצא מחוץ לאותו המקום. מאחורי כל מקום אימון, ולענייננו אחת היא אם מדובר בדוג'ו של אומנות לחימה יפנית או בקבוצת לימוד של יסודות המקרא, יש רקמה עדינה וסבוכה של קשרים וזיקות בעלי אופי ארגוני, ואף פוליטי. אני מבקש להדגיש זאת כדי להצביע על ליקוי חמור בהבנת ההקשר שבתוכו פועל מה שעומד במרכז תשומת הלב ומתועד עד דק. והרי אין די לומר "הייתי שם וצפיתי", ויש לנמק את הבחירה במקום מסוים דווקא, ואף להידרש למה שלא זכה למבט. ואם אכן נופלת הבחירה על מקום אחד בלבד, מן הסתם ראוי לציין שיש באייקידו מגוון אסכולות ותת אסכולות, ובהתאם לכך למקם את עבודת השדה ואת מסקנותיה.

וכאן אני שב למניע שלי לכתובה, והוא העושר הגדול הטמון באייקידו, עושר המאפשר לאדם להתעמק במשך עשרות שנים באסכולה אחת רק כדי לגלות שמסע ההיכרות אכן ארוך עד מאוד. למול העושר הזה, לא רק ברמת התכנים התיאורטיים אלא גם לנוכח הסבך המרשים של ארגונים, כולם בינלאומיים, המבקשים לקבל הכרה כבעלי זיקה למקורות האייקידו, היה צורך לטעמי בתחמושת משוכללת יותר. בהחלט היה מקום לפרוש את היריעה טרם בוחרים בפינה קטנה שלה. לטעמי האישי משולה ההתמקדות בדוג'ו אחד לניסיון להקיש דבר עקרוני כלשהו על האופי האנושי על סמך תצפיות באדם אחד, ועל כן מסקנותיה של ד"ר בראון כהן הן שגויות.

מקורות

- בר-און כהן, ע' (2009). היעשות גוף באייקידו – אומנות לחימה פציפיסטית. סוציולוגיה ישראלית, יא(1), 113-135.
- Chiba, T. K. (1985). *Aikidoists Beware*. Retrieved from www.aikidoonline.com/articles/shihankai_articles/chiba/Chiba_Aikidoists_Beware.php.
- (2007). The study and refinement of martial awareness. *Shiun*, 5(2), 4–10.
- Tamura, N. (unknown a). *Budo*. Retrieved from www.aikidoonline.com/articles/shihankai_articles/tamura/Tamura_Budo.php.
- (unknown b). *Interview with Tamura Sensei*. Retrieved from www.aikidoonline.com/articles/shihankai_articles/tamura/Tamura_Interview.php.